Verslag concept

Extra Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)

Datum commissievergadering	:	22 juni 2020
Commissievoorzitter	:	Dhr. M.C. Steeman
Commissie-adviseur	:	Dhr. E. Krijgsman
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 3288 / krijgsmane@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter:		: dhr. M.C. Steeman
Commissiegriffier:		: dhr. E. Krijgsman
Leden van de commissie:	CDA	: mw. M. Sanderse
	ChristenUnie	: mw. E.T. Kaper-Hartenberg (tot 14.40 uur)
	D66	: dhr. E. Kanik en dhr. B.I. Vink
	FvD	: dhr. D.J. van den Berg
	GroenLinks	: mw. A. Gielen
	PvdA	: dhr. L.Hj. Voskuil en mw. A. de Vries
	PvdD	: dhr. J.P. Hollebeek en dhr. F.A.S. Zoon
	SP	dhr. E.M.A. Smaling
	VVD	: dhr. J.P.H.M. van Gilse en mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee
Gedeputeerden:	dhr. E. Stigter (GL)	
Afwezig:	DENK, Fractie Baljeu, 50PLUS/PvdO	
Notulist	mw. I.L. Vos (Moneypenny BV)	

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. B-agenda Energie
- 2.a. Energie: Concept Regionale Energiestrategieën (RES)
3. Sluiting

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de online vergadering om 13.00 uur.
Op verzoek van het Presidium is deze extra vergadering georganiseerd.
De agenda wordt vastgesteld.

Mededelingen:
Er zijn geen mededelingen.

2. B-agenda Energie

2a Concept Regionale Energiestrategieën (RES)

Dit is een eerste bespreking van de concept-RES Noord-Holland Noord en RES-Noord-Holland Zuid, welke op verzoek van de PvdA is geagendeerd. Op 21 september 2020 volgt een inhoudelijke bespreking op de A-agenda van de voordracht aan Provinciale Staten. Besluitvorming over de in te brengen wensen en bedenkingen volgt in Provinciale Staten van 5 oktober 2020.

Er heeft zich een inspreker aangemeld. Van het inspreekrecht kan slechts bij één van voornoemde vergadering gebruik worden gemaakt.

De heer **Akkerman** (Natuurmonumenten) spreekt vandaag in namens Natuurmonumenten. Hij spreekt complimenten voor de concept-RES'en. Hij is blij met die ambitie. Voor Noord-Holland Noord is nog een uitdaging om tot een breed gedragen RES te komen. Dit is het moment voor de provincie om in actie te komen. Het perspectief voor de provincie als geheel blijft nog uit. Veel van de zoekgebieden in de RES'en zijn prima als zoekgebied. In de RES N-H Noord zijn de meeste windmolens in de natuur geplaatst, zoals op Texel, de Hondsbossche zeewering en in het IJsselmeer. Dat is bijzonder onverstandig, vanwege de ecologische, landschappelijke en natuurwaarden. De Waddenzee is Werelderfgoed en daarmee moet prudent worden omgegaan. Ook 't Gooi is een kwetsbaar landschap. Het plaatsen van grote windmolens is daar niet verstandig. Vanuit de landschappelijke kwaliteit is het onwenselijk om voor een 'spaghetti-structuur van windmolens te kiezen. Natuurmonumenten ziet wel veel ruimte in Purmerend, Schermer, bij Alkmaar en boven Schagen. Die locaties komen niet aan de orde in de RES. Natuurmonumenten maakte een kaart van windmolens en zonneparken, die de komende tijd nog wordt verfijnd. Provinciale Staten worden opgeroepen om deze kaart mee te nemen in het Noord-Hollands perspectief op de energietransitie, zodat tot een optimale kaart voor de provincie kan worden gekomen.

De heer **Smaling** (SP) begreep van de inspreker dat de uitkomst van de participatie zich slecht verhoudt tot de zoeklocaties. Kan de heer Akkerman dat nader toelichten?

De heer **Akkerman** licht toe dat dit in Noord-Holland Noord meer het geval is dan in Noord-Holland Zuid. Veel bewoners willen geen molens in natuurgebieden. Dat is ingebracht in de ateliers. Het proces van ateliers naar de uiteindelijke zoekgebieden is niet altijd helder. Natuurmonumenten roept op juist burgers zoveel mogelijk te betrekken bij het kiezen van plekken in gebieden, of alternatieve gebieden.

Mevrouw **De Vries** (PvdA) vraagt of Natuurmonumenten het idee heeft dat in de door de heer Akkerman genoemde zoekgebieden voldoende draagvlak zal zijn.

De heer **Akkerman** verwacht dat zeker, vanuit landschappelijk en natuurperspectief. Bij elk aan te wijzen zoekgebied moet nog worden gekeken hoe breed het draagvlak is. Het is verstandig om te

kiezen voor een zoekgebiedenaanpak. Vanuit landschappelijk en ecologisch perspectief is naar de kaart gekeken. Natuurmonumenten ziet dan andere gebieden dan de nu benoemde zoekgebieden. In de ateliers, waar de mening van de bevolking is getoetst, zijn de afwegingen daarin net wel/net niet. De gemeenteraden of wethouder hebben soms op voorhand bepaalde zoekgebieden uitgesloten vanuit een politiek standpunt. Het lijkt verstandiger om extra zoekgebieden aan te wijzen en onderzoeken wat daarvoor het draagvlak is en later tegen elkaar afwegen. Dat is nu onvoldoende gebeurd. De suggesties van Natuurmonumenten zijn ingebracht in ateliers en bestuurlijk ingebracht. Bijvoorbeeld in Purmerend kunnen nog molens worden ingepast. Daar is draagvlak voor. Er zijn energiecoöperaties die dat willen. Voor de wethouder is het lastig om het in de RES in te brengen, omdat de gemeenteraad ooit tegen was. De heer Akkerman roept Provinciale Staten op om het te bekijken vanuit het perspectief van de gehele provincie.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) vraagt hoe Natuurmonumenten het komende proces en het verfijnen van de kaart voor zich ziet.

De heer **Akkerman** is in gesprek met de RES organisatie vanuit zijn rol in de participatiecoalitie en ook met de provincie en gedeputeerde Stigter. Het is zonde om nu al gebieden uit te sluiten en beter om meer gebieden te zoeken en te onderzoeken, samen met de mensen die daar wonen en van daaruit kijken naar draagvlak voor zon of wind op die plekken. Mogelijk vallen er zoekgebieden af, of komen er nieuwe gebieden bij. Dat vraagt een net wat intensiever proces dan de afgelopen periode. Verdieping is nog mogelijk. Doe het met de burgers zelf. Natuurmonumenten wil graag een bijdrage leveren.

De **voorzitter** bedankt de inspreker voor zijn inbreng.

Mevrouw **De Vries** (PvdA) licht toe waarom de PvdA heeft verzocht dit onderwerp te agenderen. De RES is een stuk van de regio's en niet van de provincie. Statenleden kunnen aan de voorkant van het besluitvormingsproces bespreken. Niet om meteen in de politieke loopgraven te duiken, maar om te kijken wat de Statenleden hebben meegekregen vanuit de RES-bijeenkomsten. De RES'en zijn niet statisch. Het proces kan worden gevoed en aandachtspunten kunnen worden meegegeven. In september kunnen de Staten zich politiek manifesteren.
Mevrouw De Vries legt vandaag de aandachtspunten van de PvdA voor en zij hoort graag de aandachtspunten van de commissie.

De noodzaak van de energietransitie wordt breed onderschreven in Noord-Holland. Bijeenkomsten resulteerden in een goede eerste aanzet voor het nationale doel voor 35 Terra Wattuur hernieuwbare energie in 2030. De PvdA geeft graag aandachtspunten mee.
Leefbaarheid|: Stimuleer gemeenten bij de inpassing oog te hebben en te houden voor leefbaarheid. In maatwerk en een proactieve houding van de provincie in haar ondersteunende rol, moet leefbaarheid een onderdeel zijn in dit kader. Aandacht voor de gevolgen voor het Noord-Hollands landschap maakt daarvan ook onderdeel uit.
Betaalbaar: Uitgangspunt van de RES is dat de energietransitie voor iedereen betaalbaar moet zijn. Noord-Hollanders blijken daarover toch onzeker te zijn. Zij willen meer duidelijkheid.
Participatie: In elk geval is het uitgangspunt van de RES mede dat 50% van de lusten van duurzame energieopwekking ten goede komen van de omwonenden. De PvdA ziet daarvan weinig terug in de concept-RES'en. Stimuleer gemeenten om bij de concretisering van de zoeklocatie aan omwonenden een participatieaanbod te doen. Wellicht is het een idee om PDENH open te stellen, een subsidiefonds of een regionaal energiefonds?

Haalbaarheid: Liander meldde stevige knelpunten in de energie infrastructuur. Bewoners willen ook op dit punt duidelijkheid, zeker als blijkt dat de opgewekte stroom niet terug geleverd kan worden wegens capaciteitstekort op het netwerk. Mensen moeten gemotiveerd blijven.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) wat de definitie van betaalbaarheid is.
Amsterdam heeft aangegeven dat de energietransitie 65 miljard euro gaat kosten en in Rotterdam circa 50 miljard euro. Hoe ziet de PvdA voor zich dat die energietransitie betaalbaar blijft. FvD maakt zich grote zorgen. Uiteindelijk betaalt de burger de hoge rekening.

Mevrouw **De Vries** (PvdA) zegt dat betaalbaarheid is dat de energienota van de Noord-Hollands niet omhoog gaat, omdat zij duurzame energie gebruiken. Er zal geld vrijgemaakt moeten worden vanuit het Rijk en andere overheden.

Wordt voldoende ruimte gemaakt voor de infrastructuur? Hoe kan de opgewekte energie worden terug geleverd nu het netwerk capaciteit tekort komt?
De opstellers van de RES'en gaan ervan uit dat de aangewezen locaties ook daadwerkelijk gebruikt kunnen worden. De vraag is of die ruimte er ook zal zijn. Al vergunde molens lopen tegen belemmeringen aan. Er spelen ook andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de afweging van ruimtegebruik integraal gebeurt. Meervoudig ruimtegebruik met een combinatie van zon en wind kan daarin een belangrijke rol gaan spelen. Dit betekent goed plannen aan de voorkant. Zon op dak en terugbrengen van restwarmte zouden een voorwaarde moeten zijn voor nieuwbouw. Hoe kijken andere fracties aan tegen meervoudig ruimtegebruik? Hoe kan dit alles worden geborgd? Niet vergeten mag worden dat er nog meer uitdagingen liggen vanuit de andere klimaattafels, zoals industrie, mobiliteit, landbouw en datacenters. Hoe gebruiken we de restwarmte die bij datacenters vrijkomt? Hoe kan worden voorkomen dat veel energietransport met bijbehorende infra nodig is, wat weer gepaard gaat met energieverlies? De energietransitie moet vooral integraal worden benaderd.

Bij interruptie vraagt de heer **Smaling** (SP) over datacentra hoe de PvdA het probleem te lijf wil gaan. Datacentra leggen een enorm beslag op duurzame energie. Ze hebben prioriteit op het netwerk en teren op subsidie uit de SDE+, die we met zijn allen betalen, via een jaarlijkse energielast.

Mevrouw **De Vries** (PvdA) stelt die vraag ook. Het is een groot probleem want datacentra zijn enorme energieverslinders.
De PvdA vraagt de gedeputeerde om een update van de stand van zaken van het RES-proces. De voorliggende documenten dateren van maart/april.

De heer **Van den Berg** (FvD) spreekt van een belangrijk document. Dit document gaat de komende tien jaar het energie- en landschapsbeleid drastisch bepalen en niet in de meest positieve zin. Het Klimaatakkoord is het heetste hangijzer van deze Statenperiode. 49% CO2 reductie in 2030, terwijl in de afgelopen dertig jaar tot nu toe een reductie van 15% behaald is. De Staten staan dus voor een enorme opgave.

Bij interruptie vraagt mevrouw **Gielen** (GL) hoe hij de waarde van de RES 1.0 en de daaropvolgende RES 2.0 tot 3.0 schat.

De heer **Van den Berg** (FvD) schat in dat de invloed van komende versies mogelijk nog ernstiger is.

De voorliggende concept-RES'en leveren behoorlijk veel bezwaren op. Hij spreekt grote zorg uit en hij hoopt dat het niet ernstiger wordt dan dit.

In het Klimaatakkoord is besloten dat in 2050 de gehele gebouwde omgeving van het gas af moet zijn. Het gaat dan wel over biomassa want alleen met zon en wind kan die doelstelling niet worden behaald. De RES gaat de bovengemeentelijke warmte inventariseren zodat gezamenlijk naar een kosteneffectieve transitie kan worden bewogen. Het Klimaatakkoord 'stikt' van kostenreductie. Toch jammer dat de Rekenkamer gehakt maakte van het programma Aardgasvrije wijken. Juist dat programma had moeten leiden tot een kosteneffectieve opschaling.

Bij interruptie vraagt de heer **Kanik** (D66) of de heer Van den Berg het met hem eens is dat het in de concept-RES'en niet over restwarmte gaat. Het gaat over energietransitie naar zon en wind.

De heer **Van den Berg** (FvD) vraagt zich af of de heer Kanik de RES goed heeft gelezen. De RES inventariseert de bovengemeentelijke warmte. Daaronder valt biomassa. Het gaat zeker over warmte. Op de website van Nationaal programma RES gaat het over de regionale structuur Warmte. Provinciaal wordt in principe niets gedaan met biomassa en elektriciteit. CO2 is een mondiaal issue. Op landelijke schaal wordt wel biomassa verstookt in elektriciteitscentrales.

Aquathermie en geothermie klinken leuk, maar als men de factsheet van de RES erbij pakt en specifiek die van warmte dan zijn voornoemde energiebronnen voor de komende tien jaar geen realistisch doel. Er zou op andere bronnen moet worden ingezet en dat is biomassa. Waterstof is voor de komende tien jaar geen optie. Dus komt het uit op biomassa. Hoe denken de Statenfracties over de noodzakelijkheid van biomassa in de warmtetransitie? Kunnen we deze transitie redden zonder het gebruik van biomassa? Hoe ziet men het voor zich hoe de transitie gaat plaatsvinden onder biomassa. FvD is tegen het gebruik van biomassa in de vorm van elektriciteits- en warmteopwekking. Het debat over biomassa is aan het kantelen. Het is een uitstekend moment, nu de RES besproken wordt en waar biomassa deel van uitmaakt, om te peilen wat het standpunt van andere fracties is in dezen, zoals D66 en CU. Zij maakten op landelijke schaal een vluchtige draai. Het meest benieuwd is de heer Van den Berg naar het standpunt van GL. Als we biomassa niet willen, zoals de vorige vergadering uitgesproken door mevrouw Gielen van GL en GL-gedeputeerde Stigter, en als we een betrouwbare overheid willen zijn, hoe ziet GL dat voor zich? Hoe denkt GL de nieuwe centrales tegen te houden? Hebben Provinciale Staten genoeg bevoegdheden om deze tegen te houden? Wil GL meedenken over het ontwikkelen van een juridisch bouwpakket, zodat biomassa voor eens en altijd kan worden gestopt? Het kan zijn dat GL verder wil met biomassa. Die electorale weg loopt dood bij de ovens in Diemen.

Mevrouw **Kaper-Hartenberg** (CU) zegt dat voor de CU de evenwichtige verdeling in alle projecten belangrijk is. Daarbij moet rekening worden gehouden met landschap en een eerlijke spreiding van de opgave. De CU wil het volgende aandachtpunt meegeven. Er gaan geluiden dat er onrust is over het draagvlak onder inwoners en gemeenteraden. Er zijn inmiddels moties in gemeenteraden aangenomen waarin zorg wordt uitgesproken over draagvlak. De CU wil voorkomen dat een terugtrekkende beweging ontstaat.
De CU vindt dat eerst naar zon op daken moet worden gekeken. In de RES ziet de fractie graag een prioritering aangeven. De CU-fractie is blij met de toezegging van Gedeputeerde Staten om goede informatie naar Provinciale Staten te sturen over ontwikkelingen en voor het organiseren van een expert meeting.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) hoe de CU in het gebruik van biomassa staat.

Mevrouw **Kaper-Hartenberg** (CU) verwijst de landelijke lijn, die zich ontwikkelt. Er zijn veel mogelijkheden om te onderzoeken. Persoonlijk heeft mevrouw Kaper nog niet de slag gelegd naar het provinciale. De CU zal daar intensiever naar kijken, juist vanwege die landelijke ontwikkeling en de beslissing die nu genomen is. Zij zal er later op terugkomen.

De heer **Kanik** (D66) stelt vast dat het een proces van onderaf is om tot een RES te komen. Vele inwoners kwamen met gemeenten tot zoekgebieden, die nu voorliggen. Er zijn de wensen en bedenkingen van inwoners, de mogelijkheden en onmogelijkheden bij de netbeheerders en de wens om tot de ideale energiesamenstelling te komen. Dan is er de extra moeilijkheid van beschermde natuurgebieden, weidevogel leef- en trekgebieden en bijzondere provinciale landschappen, waarmee rekening moet worden gehouden. Een behoorlijke puzzel om te komen tot de RES 1.0. Vandaag is de commissie al aan het puzzelen geslagen, voordat alle puzzelstukjes in het bezit zijn. D66 heeft er moeite mee dat deze concept-RES op dit moment al op agenda is gezet. In het Noord-Hollands perspectief op Regionale Energiestrategieën is afgesproken dat overheden dit gezamenlijk zouden doen. Door nu een voorschot te nemen op de discussie wordt voorbij gegaan aan het feit dat veel gemeenteraden concept-RES'en nog niet hebben vastgesteld. Daardoor kunnen hun overwegingen nog niet worden meegenomen. Voor de fractie van D66 is het van belang dat wel eerst de reacties van de gemeenteraden worden geëvalueerd voordat Provinciale Staten met gedetailleerde wensen en bedenkingen komen voor de RES 1.0.
Uit de concept-RES kan worden opgemaakt dat er een spanning bestaat tussen de driehoek van wensen en belangen van inwoners, de mogelijkheden en onmogelijkheden van netbeheerders en de wens tot een ideale energiesamenstelling. D66 geeft alvast een winstwaarschuwing af. De complexiteit van deze puzzel zorgt ervoor dat het onmogelijk wordt om iedereen tevreden te stellen. Dat doel is onmogelijk te bereiken, willen we de doelen van het Klimaatakkoord behalen. D66 wil de doelen van het Klimaatakkoord behalen. Het is de taak van de provincie om de spanning tussen drie voornoemde aspecten niet tot hoogspanning te laten oplopen. Het is belangrijk om duidelijk en transparant te blijven communiceren over keuzes die zullen worden gemaakt in het proces richting de RES 1.0. Een goed functionerende burgerparticipatie is essentieel. Van te voren moet helder worden gecommuniceerd over de input van burgers en dat daar gaandeweg niet vanaf wordt geweken. Dat betekent ook dat keuzes en informatie worden gedeeld, ook dat moeilijke keuzes zijn. D66 vraagt zich af of in het vervolgproces de focus moet liggen op bijeenkomsten waar inwoners, die toch al geïnteresseerd zijn in het onderwerp, op afkomen.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) hoe D66 in het gebruik van biomassa staat.

De heer **Kanik** (D66) verwijst naar het coalitieakkoord, dat gaat voor het ontmoedigen van nieuwe centrales. In dat kader wacht D66 het plan van het college af. Vandaag is het onderwerp van bespreking de concept-RES en niet biomassa. De discussie over biomassa wordt gevoerd in de Tweede Kamer. Die discussie moet worden afgewacht.

Bij interruptie vraagt de heer **Hollebeek** (PvdD) als biomassa volgens de heer Kanik geen gespreksonderwerp is, waarom het dan wel nadrukkelijk wordt genoemd in de RES'en, zoals in de warmteparagraaf.

De heer **Kanik** (D66) zegt dat het nu gaat over het evalueren van zoekgebieden. Er staan in de concept-RES'en geen zoekgebieden genoemd met biomassa erbij. In deze stap hebben we het niet over biomassa.

Het Klimaatakkoord stelt dat 50% van de energie in de handen van inwoners moet komen. In de concept-RES'en is dit niet in elke regio goed geborgd. D66 vindt het belangrijk dat inwoners mee profiteren van de energietransitie.
D66 maakt zich zorgen of de capaciteit van het netwerk alle ambities wel kan bijhouden. Daar ligt vooral een uitdaging in Noord-Holland Noord. Op 18 november jl. hebben Provinciale Staten de motie 'Prioriteit voor versterking energie infrastructuur' aangenomen. Dan is het extra zorgelijk dat in de bijlage van de netwerkbeheerders te lezen valt dat de regio's kennelijk geen eigen data aan de netbeheerders hebben verstrekt. Het verbruik van datacenters is niet compleet opgenomen. Het is goed om in het vervolgtraject kritisch te kijken naar de gebruikte databases en daar waar nodig aan te vullen. Het is belangrijk dat Provinciale Staten goed geïnformeerd worden.

Bij interruptie merkt de heer **Van den Berg** (FvD) op dat biomassa wel degelijk onderdeel is van de RES. Is de heer Kanik met hem van mening dat alles met elkaar samenhangt? Ook FvD maakt zich zorgen over de energienetwerken. Als niet wordt verwarmd met biomassa dan komt er logischerwijs een grotere druk op het elektriciteitsnetwerk. Hoe kijkt D66 daar tegenaan?

De heer **Kanik** (D66) verwijst naar het coalitieakkoord waarin biomassa wordt ontraden. Daaruit zullen alternatieven naar voren komen. Het is beter om de discussie dan te voeren. Dan is er meer bekend over alternatieven. De heer Kanik begrijpt niet waarom in dit stadium zo een afstand moet worden genomen van biomassa. Hij wil terugkomen op de vraag en ook de discussie voeren, maar niet op dit moment.
Dat D66 zich zorgen maakt over de capaciteit van de netwerken wil niet zeggen dat daarvoor meteen een oplossing moet worden geboden. D66 wil het uitgezocht hebben en wacht daarvoor het antwoord van het college af. Het landelijk standpunt van D66 ten aanzien van biomassa moge bekend zijn. Dat is duidelijk besproken. Hoe dat wordt vormgegeven in de toekomst dat is nog onduidelijk.
De energiesamenstelling in de zoekgebieden lijkt voldoende in balans te zijn in Noord-Holland Noord. In Noord-Holland Zuid slaat de balans ver uit naar zonne-energie. Dat is wel een aandachtspunt voor D66, gezien de gezamenlijke vragen van D66 en de PvdA over het Wind-op-landbeleid. Is er voldoende samenwerking geweest tussen de provincies met betrekking tot de zoekgebieden. Het is niet ondenkbaar dat zoekgebieden vooral aan de grenzen van het eigen gebied worden gezocht. Het zogenaamde SimCity effect.
D66 is blij met de hoeveelheid opwekbare duurzame energie in de concept-RES'en en kijkt uit naar het vervolgproces.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) gaat in haar betoog in op het proces. In het najaar zal het CDA ingaan op wensen en bedenkingen.
Het CDA maakt zich zorgen over het gebrek aan draagvlak, het geringe terugverdieneffect en de tunnelvisie, als het gaat om enkel wind en zon.
De lokale verrijkingssessies zijn in de meeste gevallen door de *usual suspect* bezocht, mensen die in elk geval geïnteresseerd zijn en ondernemers die hun boterham rijker belegd zouden kunnen zien. Hoeveel inwoners van Noord-Holland weten dat in hun achtertuin een windmolen is ingetekend? Met een oproep in de lokale bladen wordt niet het publiek getrokken dat je wilt bereiken bij zo een belangrijk onderwerp.

Een kans is gemist. Mevrouw Sanderse verwijst naar randvoorwaarde 1, die is geschetst door de Vereniging van Energiecoöperaties en lokale initiatieven in Noord-Holland, in een e-mail van 12 juni jl. Een zeer belangrijk punt voor het CDA, dat mist in het concept.
De focus op wind en land is een strategie die op tunnelvisie begint te lijken. Het standaard antwoord op de vraag naar het gebruik van alternatieven is dat dit is afgesproken aan het begin en dat daaraan moet worden vastgehouden. Leg dat maar uit aan onze kleinkinderen. De provincie ligt vol met panelen en molens, maar vergeten werd innovatie toe te staan.
Het CDA roept het college van Gedeputeerde Staten op om de schouders eronder te zetten, met partners op tour te door Noord-Holland om zich de blaren op de tong te praten over de broodnodige transitie. Mensen moeten warm worden gemaakt voor het eerlijke verhaal en daadwerkelijk worden betrokken, ook financieel. Breek een lans voor innovatie.

Bij interruptie vraagt de heer **Kanik** (D66) of mevrouw Sanderse met hem van mening is dat is afgesproken dat deze RES'en zouden worden gevuld met energiemaatregelen die vermarktbaar zijn. Innovatie is geborgd, omdat elke twee jaar nieuwe RES'en worden vastgesteld. Wil het CDA een aangepast proces?

Mevrouw **Sanderse** (CDA) is het eens dat in nieuwe versies nieuwe opties opgenomen kunnen worden. Door Covid-19 is vertraging opgetreden. De roep om innovatie toe te staan, wordt steeds luider. Als er nu goede innovatie wordt voorgesteld dan moet daarnaar serieus worden gekeken. Goede innovatie moet niet hoeven wachten op een volgende RES. Het is te kort door de bocht om nu alleen voor zon en wind te kiezen.

De heer **Smaling** (SP) meldt dat dit dossier de SP zwaar op de maag ligt. De zorgen zijn van verschillend karakter. De inbreng voor de RES'en wordt afgehouden (zie brieven van de heer Buitendijk.)
Datacentra kunnen prioriteit eisen op het netwerk en ontvangen subsidie voor duurzame energie. Hoe valt dat te verkopen aan de bevolking dat duurzaam opgewekte energie gesubsidieerd naar grote Amerikaanse multinationals gaat?
Natuurmonumenten constateert dat de uitkomst van het participatieproces zich niet goed verhoudt tot de uiteindelijke keuze van de zoeklocaties. Ook dat baart de SP zorgen.
De SP informeert naar de 600 meter afstand wat wordt genoemd als redelijk. Wat gaat PBL precies doen? Waarom is een MER niet verplicht bij een dergelijke ingreep in landelijk gebied?
In de commissie NLG wordt gesproken over een gezonde leefomgeving, over rust en ruimte en het belang van een open landschap. Dat staat in contrast met deze vergadering.

De heer **Hollebeek** (PvdD) zegt dat de RES'en over een aantal sporen gaan. Eén daarvan is energieopwekking. De PvdD was tevreden over het geleverde werk en spreekt daarvoor complimenten uit. Kleinschalige natuurlandschappen zijn geschrapt uit de zoekgebieden. Dat is fijn. De heer Hollebeek onderschrijft het betoog van de heer Akkerman volledig. De kop van Texel en de Hondsbossche zeewering als zoekgebied is voor de PvdD een groot probleem. Dit zijn trekvogelroutes. De fractie maakt zich zorgen over de focus op het IJsselmeer. Als daar wat staat te gebeuren dan moet dat eerst heel goed onderzoek worden gedaan naar de gevolgen van energieopwekking voor dat soort gebieden. Net als Natuurmonumenten zou de PvdD liever zien dat energieopwekking meer in carrévorm plaatsvindt. Het landschap wordt daarmee meer geaccentueerd. Het is belangrijk dat meer keuze wordt geboden. Teveel is nu al voorgesorteerd op erg weinig. De PvdD pleit ervoor om het advies van de natuurorganisaties mee te nemen in de zoekgebiedenaanpak.

Het tweede spoor is de warmtevraag/-opwekking. De heer Hollebeek is het niet vaak eens met de heer Van den Berg, maar vandaag moet hij hem bijstaan in het feit dat er wel degelijk wordt gerept over warmtevraag en warmteopwekking. De discussie zal misschien elders moeten worden gevoerd, maar biomassa staat er gewoon in. Het verbranden van hout en mest blijft lastig voor de PvdD. De heer Hollebeek hoopt dat de discussie over biomassa snel na het zomerreces kan worden gevoerd.
Bij het derde spoor mist het woord 'besparing'. Er moet zuiniger worden omgegaan met energie, terwijl het nu lijkt of zoveel mogelijk energie moet worden opgewekt.
De PvdD is altijd voorstander van meervoudig ruimtegebruik. Zon op dak zal altijd een van de prioriteiten zijn. Het kan locatie-technisch niet mogelijk zijn om dezelfde prioriteit aan te brengen. De heer Hollebeek is het eens met de heer Kanik en het CDA dat alleen bijeenkomsten niet genoeg zijn. Net als het CDA zou de PvdD graag zien dat burgerparticipatie anders wordt ingestoken. Het moet breder.

De heer **Van Gilse** (VVD) vindt het op dit moment te vroeg om in te gaan op specifieke zaken, al is de VVD wel blij met het initiatief van de PvdA om hierover te spreken.
Participatie en draagvlak zijn voor de VVD erg belangrijk. Gedeputeerde Staten waren trots dat er 3000 personen hebben ingesproken, maar dat is slechts 0,1% van de Noord-Hollandse bevolking is. Los van het feit dat veel deelnemers aan de ateliers niet representatief zijn, omdat ze deelnamen vanwege zakelijke belangen en dergelijke. Het echte participatietraject moet nog beginnen. Wat de VVD zorgen baart is dat veel deelnemers aan de ateliers zich niet herkennen in de kaarten. De zoekgebieden zijn gebaseerd op de uitkomst van de lokale en regionale ateliers. Daarnaast is een bestuurlijke afweging gemaakt waardoor sommige zoekgebieden zijn aangepast, afgevallen of toegevoegd. De VVD heeft de indruk dat de ambtelijke verkenningen de basis vormen voor de kaarten met de zoekgebieden. Procesbegeleiders bleken niet geheel objectief in het proces te staan, maar een wat sturende rol te spelen. De VVD betreurt dat. Bewonersorganisaties ervaarden dat ondanks dat een meerderheid tegen bepaalde zaken is, deze dan toch op de kaart komen. Dat geeft geen vertrouwen in het proces en dat tast het draagvlak aan.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) hoe participatie er volgens de VVD uitziet. Vindt de VVD het niet wat laat om het participatieproces nu nog te starten?

De heer **Van Gilse** (VVD) bedoelde te zeggen dat er allerlei goede initiatieven zijn geweest. Zolang het vrij abstract is, komt de gemiddelde inwoner niet uit zijn stoel. Pas als het concreter wordt, dan komt men wel in beweging. Dan is er extra aandacht nodig om dat goed te organiseren. Er resteert nog een jaar totdat de RES 1.0 wordt vastgesteld. Dat jaar moet goed worden benut. De provincie zal gemeenten goed moeten ondersteunen bij de participatie.
Het is niet fraai wanneer bewonersorganisaties brieven schrijven aan de RES-organisatie dat deze alleen met tussenkomst van een raadsfractie op Texel worden beantwoord. Wil de gedeputeerde zich inspannen om te zorgen dat dit soort zaken in de toekomst beter verlopen?
Door insprekers zijn de Staten gewezen op het draagvlak in randgebieden. Bewoners, die wonen op de grens van gemeenten, provincies of RES-regio's hebben 3140 handtekeningen verzameld. Het is dus van belang dat wordt gekeken naar die randgebieden. De gedeputeerde wordt gevraagd om daar als provincie een rol in te spelen.
Over de beschermingsregimes merkt spreker op dat het de VVD verbaast dat veel gebieden voor zon en wind zijn gepland in natuurgebieden en trekvogelroutes. Dat is zonde. Inmiddels zijn partijen bezig om initiatieven weer terug te draaien. In 't Gooi moeten complete zoekgebieden door moties uit de RES worden gehaald. Net als natuurorganisaties heeft de VVD een voorkeur voor clusteren in plaats van energieopwekking langs langgerekte lijnen door het landschap.

Zonnepanelen op geluidwering wordt genoemd. Rijkwaterstaat schreef in een brief aan gemeente Gooise Meren dat wordt verkend of het plaatsen van zonnepanelen op geluidsschermen een instrument is dat actief kan worden ingezet. Het is een juridisch complexe maatregel vanwege de te regelen eigendomsverhoudingen. Het heeft grote gevolgen voor het beheer van de schermen. De vraag is op deze manier van opwekken van duurzame energie efficiënt is. De VVD is benieuwd wat de gedeputeerde hiervan vindt.
In het kader van zoekgebieden op water wordt gesproken over drijvende zonnepanelen. Dat kan negatieve effecten hebben op onderwater ecologie. Wordt onderzoek gedaan naar de gevolgen? Wordt dat geïnitieerd vanuit de provincie?
Samenwerkende bewonersorganisaties komen met ideeën voor zonne-eilanden en zonnebanken. Die ideeën worden door de stuurgroep afgedaan. Ideeën zouden toch gewoon moeten worden onderzocht?
De VVD mist inzicht in de bijdrage per zoekgebied voor zon en wind. De fractie verzoekt dat inzicht te geven.
In de startnotitie van RES Noord-Holland Zuid staat op pagina 10 dat in het proces wordt gekeken naar alternatieve energievormen. Een en ander is per motie opgedragen van het college van Gedeputeerde Staten. De VVD ziet daar weinig van terug. Wanneer krijgen de Staten te zien wat parallel aan dit proces is gedaan op het gebied van andere energievormen.
Noord-Holland heeft het hoogste bod van alle provincies liggen. De ruimte die er inzit moet worden gebruikt om pijnpunten uit de RES'en te halen en om te kijken naar de leefbaarheid in de provincie.

Mevrouw **Gielen** (GL) is trots op het bod van 6,9 Terra Wattuur. Wat GL betreft liggen er al diverse mooie plannen op tafel. Dit is wat wordt bedoeld met duurzaam doorpakken. Om een interruptie van de heer Van den Berg voor te zijn merkt mevrouw Gielen op dat het standpunt van GL ten aanzien van biomassa bekend is. GL is tegen het verbranden van bomen.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) of mevrouw Gielen op haar partijcongres was. Stemde mevrouw Gielen voor of tegen de motie gestemd bij het partijcongres om houtige biomassa uit te sluiten van de energietransitie?

Mevrouw **Gielen** (GL) wijst erop dat de commissie op dit moment de concept-RES aan het bespreken is en niet de moties van een GroenLinks-congres.

De **voorzitter** vindt een vraag over persoonlijk stemgedrag tijdens een partijcongres niet relevant.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) of volgens GL 49% CO2-reductie uit het Klimaatakkoord wordt behaald zonder het gebruik van biomassa.

Mevrouw **Gielen** (GL) begon over biomassa omdat de heer Van den Berg de commissie daarover een aantal keren uitdaagde. Wat haar betreft spreekt de commissie nu niet over biomassa, maar op een ander moment als het stuk van Gedeputeerde Staten en het duurzaamheidskader van de SER beschikbaar zijn. De concept-RES'en gaan in eerste instantie over het opwekken van duurzame energie door wind en zon.

Bij interruptie vraagt de heer Van den Berg (FvD) mevrouw Gielen de concepten nog eens goed door te lezen en daarbij in te zoemen op de paragraaf Warmte. Hij vindt dat mevrouw Gielen de discussie ontwijkt. Het gaat wel over biomassa.

Bij interruptie vraagt de heer **Hollebeek** (PvdD) of mevrouw Gielen ook ziet dat in beide concept-RES'en over biomassa wordt gesproken. Waarom moet het alleen over wind en land en zon op land gaan?

Mevrouw **Gielen** (GL) zegt dat de inventarisatie van warmtebronnen in de RES staat. Een inhoudelijke en waardevolle discussie over biomassa kan beter worden gevoerd als alle informatie beschikbaar is. Zij gaat het gesprek over biomassa graag op een ander moment aan.

Noord-Holland kent veel prachtige natuurgebieden en beschermde landschappen. Niet alles is overal mogelijk. Soms is lastig om te zien hoe zoekgebieden het best kunnen landen in beleid. De energietransitie is een flinke kluif. Daarin moeten moeilijke keuzes worden gemaakt. GL maakt zich zorgen over de bescherming van natuur. Tegelijkertijd kan niet alle natuur worden ontzien van enige vorm van energietransitie. Kan wellicht worden gekomen tot een set van randvoorwaarden?
Netbeheerder Liander voorziet met het RES-aanbod nog meer uitdagingen voor elektriciteitsnetwerk. Liander doet een aanbevelingen om daar effectief op in te spelen. Welke rol kunnen Gedeputeerde Staten daarin spelen? Hoe kan dat goede netwerk dat nodig is voor de energietransitie worden gefaciliteerd?

Bij interruptie verwijst de heer **Van den Berg** (FvD) naar de motie Energienetwerken. Hij vraagt hoe GL denkt te kunnen garanderen dat het netwerk de komende jaren niet teveel knelpunten krijgt.

Mevrouw **Gielen** (GL) antwoordt dat GL daarover zorgen heeft. Dit betekent niet dat dan meteen een stop op zon en wind moet worden ingesteld, zoals de motie beoogde. Zij stelt wel de vraag aan Gedeputeerde Staten hoe het energienetwerk kan worden aangepakt.
Zoals eerder gemeld nam een kleine groep deel aan het participatietraject; een groep betrokkenen die doorgaans op dergelijke bijeenkomsten afkomt. Er zijn dus veel bewoners niet betrokken en met name jongeren. Er is een gesprek geweest met regio vertegenwoordiger via het programma Jong RES. Het verzoek van GL is om vertegenwoordiging vanuit Jong RES uit te nodigen voor een expert meeting.
De vereniging van energiecoöperaties kwam met een RES-manifest. Energiecoöperaties spelen een belangrijke rol en het is belangrijk dat ze mee kunnen doen. Ziet de gedeputeerde kansen om met energiecoöperaties daarvoor in gesprek te gaan, juist over financiële participatie. Hoe kan Provincie Noord-Holland daar wat meer betekenen. PDENH is pas beschikbaar bij veel hogere bedragen dan deze coöperaties nodig hebben. Wellicht kan een ander fonds worden ingericht?

De **voorzitter** meldt dat mevrouw Kaper (CU) de digitale vergaderomgeving heeft verlaten.

Gedeputeerde **Stigter** licht toe dat de feitelijke bespreking van de concept-RES aan de orde zal komen in de commissie van september en in Provinciale Staten in oktober 2020.
Het is een van de belangrijkste documenten in deze collegeperiode. Wat de gedeputeerde betreft kan de concept-RES niet vaak genoeg worden besproken.
De rol van de provincie zal in de fase van concept-RES naar definitieve RES veranderen. In de zoekgebieden, zoals die er liggen, worden nogal wat provinciale aandachtsgebieden en beschermingsregimes geraakt. Dat vraagt om een andere betrokkenheid bij de concretisering van de zoekgebieden. Die gesprekken vinden al plaats. Per RES-zoekgebied wordt bekeken hoe de concretisering wordt vormgegeven en hoe het participatieproces wordt ingericht. De zoekgebieden verschillen van elkaar en dat vraagt soms om een ander participatietraject. Er zal maatwerk worden geleverd.

De RES'en geven inzicht in de beschikbare warmtebronnen. De RES heeft in kaart gebracht waar beschikbaarheid is van warmte, waarvan gebruik kan worden gemaakt voor de verwarming in de bebouwde omgeving. In het kader van de RES worden geen besluiten genomen over warmte of over biomassa. In die zin hoeft ook geen besluitvorming worden voorbereid. Ondanks dat het in de RES staat, hoeft daaraan geen sturing te worden gegeven. Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten gaan wel het gesprek hierover aan. De Rijksoverheid werkt aan een duurzaamheidskader rond biomassa. Dat is gebaseerd op de PBL-studie, zoals die onlangs is gepubliceerd in een SER-advies. Op basis daarvan zullen Gedeputeerde Staten het gesprek aangaan om te vernemen of aanvullend op het coalitieakkoord, met een uitspraak over biomassa, en het RES-kader behoefte is aan nadere afspraken, regels of kaders. Tussentijds wordt in het najaar van 2020 een technische briefing ingepland. Dat is de juiste tafel om met elkaar het gesprek over biomassa aan te gaan.
Betreffende de energie-infrastructuur bracht een systeemstudie de knelpunten in kaart. Dat kreeg een vervolg in de overleggen die de gedeputeerde heeft met energienetbeheerders, inclusief de Rijksoverheid. Het programma Hoofdinfrastructuur probeert in het hele land knelpunten op te lossen. Dit wordt bekeken met de regionale, lokale infrastructuur.
In het Noordzeekanaalgebied is specifiek aan de slag gegaan met een programmastructuur rondom energie-infrastructuur. Vraag en aanbod komen daar bij elkaar. De netbeheerders zitten aan tafel bij de RES'en. Zij brengen de mogelijkheden en onmogelijkheden per RES en voor het totale land in kaart.

Bij interruptie vraagt de heer **Van den Berg** (FvD) of de gedeputeerde bereid is om nog eens naar de vergunning te kijken, als blijkt dat de centrale in Diemen niet binnen de kaders van het SER-advies valt.

De **voorzitter** constateert dat dit een speculatieve vraag is, welke ook niet relevant is voor deze vergadering.

Gedeputeerde **Stigter** merkt op dat de energie-infrastructuur een show stopper kan zijn in de energietransitie. Vandaar dat er bovenop wordt gezeten om knelpunten op te lossen.
Van de onderwerpen die aan de randen van de provincie aan de orde zijn is het college zich van bewust. Middels een bottom up benadering zijn zoekgebieden naar boven gekomen. Inmiddels zijn de zoekgebieden van andere provincies in beeld. Utrecht en Noord-Holland gaan per zoekgebied beoordelen waar het in gezamenlijkheid een vervolg kan krijgen. In de vorige vergadering bracht een inspreker plannen rondom De Ronde Venen in. Daarover wordt interbestuurlijk en met de gemeente het gesprek over aangegaan. Vanuit Zuid-Holland zijn de gedeputeerde geen grensdiscussies bekend. Het is een terecht punt dat bovenlokaal wordt gekeken hoe op interprovinciaal niveau samenhang kan worden aangebracht in de verschillende RES'en. Dat gebeurt ook in Groene Hart-verband en met de regio IJsselmeer.
De gedeputeerde deelt de opvatting van mevrouw Sanderse niet dat het participatieproces niet toereikend is geweest. In Noord-Holland is een geweldige exercitie gedaan, met honderden participatiebijeenkomsten, klein of groot. Daar kwam een redelijk divers publiek op af. Niet elke Noord-Hollander was erbij. De gedeputeerde wil niet suggereren dat iedereen tevreden zal zijn met de uitkomst. Het beeld dat het niet toereikend is geweest dat deelt de gedeputeerde absoluut niet. Dat is ook niet het beeld dat hij krijgt van de meeste deelnemers aan de participatiebijeenkomsten. Er kan nu niet in tevredenheid achterover worden geleund. Met opmerkingen en suggesties zal het vervolgproces richting RES 1.0 nog beter worden gedaan. Gezien het belang van het onderwerp kan het nooit goed genoeg worden gedaan. Daarvan is het college zich bewust. De participatiecoalitie,

waarvan inspreker, de heer Akkerman, onderdeel van uitmaakt, zal het college daarbij adviseren en ondersteunen. Het zal altijd maatwerk zijn. Specifieke knelpunten in de ene regio spelen elders niet.

Bij interruptie zegt mevrouw **Sanderse** (CDA) dat ze de gedeputeerde hoorde zeggen dat hij het beeld van de afspiegeling niet deelt. Vanuit collega-Statenleden hoort mevrouw Sanderse wel degelijk zorgen over de afspiegeling. Op de bijeenkomst waarbij de CDA-fractie aanwezig was, kwamen alleen de usual suspect opdagen. Dat vraagt echt een andere aanpak. Het CDA wil niet wachten tot RES 1.0, maar deze zomerperiode al willen gebruiken om onder aanvoering van de gedeputeerde het verhaal beter neer te zetten. De betaalbaarheid, de financiële component kan worden meegenomen om het aantrekkelijk te maken.

Gedeputeerde **Stigter** gaat heel graag met mevrouw Sanderse 'de boer op' om dit verhaal samen te vertellen. Hij stelt voor om buiten de vergadering daarvoor een afspraak te maken.
De gedeputeerde zou niet te lang stil willen staan bij het verleden. Zijn beeld van de gelopen trajecten is positief. In de toekomst kan het wellicht nog beter. Diversiteit moet dan een rol spelen, zodat jong en oud betrokken worden. Dat vraagt meer dan op donderdagavond in een leegstaand schooltje de vergadering houden. De gedeputeerde zal zich ervoor inspannen, samen met de participatiecoalitie. Gemeenten staan dicht bij inwoners. Wellicht willen zij initiatiefnemer zijn.

Voor de RES wordt gebruik gemaakt van bewezen technieken, die ervoor zorgen dat in 2025 tot vergunningverlening kan worden overgegaan. Dat beperkt zich in deze fase tot zon en wind. In de toekomst zijn er veel meer mogelijkheden. Op talrijke manieren wordt innovatie gestimuleerd. In het Actieprogramma zal een overzicht worden geven van wat daarin reeds wordt gedaan op de verschillende innovatiesporen.
Lusten en lasten zijn een belangrijk uitgangspunt voor de energietransitie. Dat zal vooral aan de orde komen in vervolgproces. Dan gaat het van grote naar concrete zoekgebieden en concrete projecten. De participatierandvoorwaarden zullen dan een plek krijgen in het geheel.
De RES als document is niet MER-plichtig. Leefbaarheid is wel van belang. Dat is de reden dat de provincie onderdeel is van de landelijke pijler van de MER en RES'en. De inzichten die dat geeft zijn relevant in het vervolgtraject van RES naar Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.
Het PBL beoordeelt hoe geloofwaardig plannen en zoekgebieden zijn. Het PBL maakt een inschatting en doorrekening van de haalbaarheid van het proces, samen met het Nationaal Program RES.
Besparing is ook een zeer belangrijk punt. Ook vanuit de provincie wordt daarin het nodige gedaan. Dat is buiten het kader van dit RES proces.
Tot op zekere hoogte deelt de gedeputeerde de zorgen van de heer Van Gilse over participatie en draagvlak. Er loopt een onderzoek naar de eilanden met zonne-energie.
Het door de heer Van Gilse gemiste overzicht (optelling) wordt gegeven. De hoogte van het bod komt overeen met wat van de provincie verwacht mag worden wanneer wordt gekeken naar het gebruik door inwoners. De gedeputeerde hoopt aan de hoogte van dit bod te kunnen vasthouden.
De RES Groningen, met aanmerkelijk minder inwoners dan Noord-Holland, komt met een bod van 5 Terra Wattuur. Mevrouw Gielen uitte zorgen over natuurterreinen. Die zorg begrijpt het college. Het college heeft aan de voorkant gebieden niet totaal willen afsluiten. Het is goed om in kaart te brengen wat de mogelijkheden zijn om bij de concretisering van zoekgebieden nadere kaders te geven. Zo ligt er de gedragscode Wind op Land, die in samenspraak met natuurorganisaties is opgesteld. Mogelijk kan een dergelijk type gedragscode van toepassing worden verklaard bij de verdere uitwerking, alles in overleg met de partners.
De netwerkproblemen zijn bekend. Er zal een balans moeten worden gezocht tussen zon en wind.

De JongRES is de gedeputeerde bekend. Jongeren zullen nog nadrukkelijker worden aangesproken en betrokken in het participatieproces. Mogelijk hoort daar een andere werkmethode bij. De Energiecoöperaties doen mee in het traject. Ze zitten bij de stuurgroepen en worden gefaciliteerd en financieel ondersteund.

De **voorzitter** constateert dat nog enkele technische vragen openstaan. In september 2020 staat een vervolgbespreking gepland. Hij bedankt de gedeputeerde.

Tweede termijn:

Mevrouw **De Vries** (PvdA) constateert dat de opgave voor alle fracties helder is. Het is mooi dat diverse aandachtspunten zijn meegegeven. Een paar vragen zijn niet meegenomen door de gedeputeerde, bijvoorbeeld de vraag van mevrouw De Vries over ruimtegebruik en de borging daarvan.

De **voorzitter** vraagt eenieder om nadere vragen en aandachtspunten alsnog schriftelijk richting de griffie en de gedeputeerde te brengen.

De heer **Van Gilse** (VVD) gaf als voorbeeld van participatie, die niet loopt zoals het moet, de brief van samenwerkende belangenorganisaties in Noord-Holland Noord. De brief werd pas beantwoord na tussenkomst van een raadsfractie op Texel. Is de gedeputeerde het met spreker eens dat het zo niet hoort te gaan?

De heer **Kanik** (D66) merkt dat er meer partijen zijn, die net als D66 vragen hebben over het vervolg van het proces van burgerparticipatie. De gedeputeerde wordt bedankt voor het helder verwoorden van de paragraaf Biomassa. De heer Kanik sluit zich aan bij GL, PvdD en FvD dat daarover moet worden gesproken. Landelijk heeft D66 zich duidelijk tegen biomassa uitgesproken. Plaatselijk, op provinciaal niveau moet worden bekeken hoe dat vorm moet worden gegeven.

De heer **Smaling** (SP) vindt het fijn dat nader gekeken wordt naar de knelpunten nabij provinciegrenzen. De gedeputeerde gaf geen reactie op de kwestie rondom datacentra. De SP diende hierover ook schriftelijke vragen in. Tussen neus en lippen door noemde de heer Smaling '600 meter'. Hoe hard blijft die afstand?

Gedeputeerde **Stigter** stelt voor dat in eerste instantie schriftelijk wordt gereageerd op de vragen over datacentra. Mogelijk wordt daarover, naar aanleiding van die beantwoording, opnieuw gesproken. De afstand van 600 meter is in deze fase niet relevant. Het vigerend beleid van de provincie is nog steeds 600 meter. De RES 1.0 is leidend voordat de uitkomst wordt verwerkt in de verordening.
Over het concrete voorbeeld van de heer Van Gilse zegt de gedeputeerde dat hij de exacte procesgang niet kent. Het is dus lastig daarop te reageren. Iedereen moet gehoord en gerespecteerd worden. De gedeputeerde heeft het idee dat dit is gebeurd.

Mevrouw **De Vries** (PvdA) concludeert dat haar vraag wederom niet is beantwoord.

De heer **Stigter** hoorde weinig specifieke vragen in het betoog van mevrouw De Vries. Haar vragen worden meegenomen in het vervolgtraject.

De voorzitter concludeert dat grote lijnen te ontdekken waren in de bijdragen. In de vergadering van 21 september kan de commissie wensen en bedenkingen meegeven naar aanleiding van de concept-RES. In de Provinciale Statenvergadering van 5 oktober 2020 kunnen eventueel nog wensen en bedenkingen via moties worden ingebracht.

3. Sluiting

De **voorzitter** wenst eenieder een prettig zomerreces en sluit de vergadering om 15.15 uur